

PRIKAZI / REVIEWS

JOHANNSEN, CARL GUSTAV. STAFF-LESS LIBRARIES: INNOVATIVE STAFF DESIGN. CAMBRIDGE; KIDLINGTON: CHANDOS PUBLISHING, 2023.

Knjigu *Staff-Less Libraries: Innovative Staff Design* (u slobodnom prijevodu „Knjižnice bez osoblja: inovativna organizacija kadra“) napisao je Carl Gustav Johannsen, danski stručnjak za menadžment u kulturi i predavač na Royal School of Library and Information Science na Sveučilištu u Kopenhagenu. Knjiga je nastala u izdanju Chandos Publishinga, koji je izdavačka oznaka (engl. *imprint*) Elseviera. Knjiga je nastala unutar nakladničke cjeline Chandos Information Professional Series.

Otvorene knjižnice (engl. *open libraries*) počele su se otvarati početkom 21. stoljeća, a danas su se od Danske i ostalih skandinavskih zemalja proširile na ostale zemlje Europe, na Daleki istok i na Sjedinjene Američke Države. Iako otvorene knjižnice danas postoje i u drugim dijelovima svijeta, autor svoje istraživanje ograničava na Dansku, Finsku, Norvešku, Švedsku, Njemačku, Ujedinjeno Kraljevstvo i Sjedinjene Američke Države, a razlog neuključivanju drugih zemalja jest jezična barijera. Knjiga je vrlo korisna kao vodič do uspješne realizacije otvorenih knjižnica i namijenjena je svima koji razmišljaju o njihovu otvaranju.

U „Uvodu“ autor definira područje istraživanja, a to su isključivo narodne knjižnice. Otvorene knjižnice izjednačuje s pojmom knjižnice bez osoblja (engl. *staffless libraries*). Pojam se ne bi smio izjednačavati s pojmom samoposlužnih knjižnica (engl. *self-service libraries*), ali su samoposlužne knjižnice preduvjet realizacije otvorenih knjižnica. Johannsen opisuje radnje koje je moguće obaviti u otvorenoj knjižnici te ulogu osoblja u omogućavanju funkcioniranja otvorene knjižnice. Navode se prednosti otvorene knjižnice (individualni pristup korisniku i konstantna dostupnost knjižnične građe i prostora, društvena uloga knjižnica kao trećega prostora, jačanje povjerenja između korisnika i knjižnice i slično) te razlozi ZA i PROTIV otvorenih knjižnica.

Drugo poglavlje nosi naziv „Open library service in a broader perspective“ (u slobodnom prijevodu Usluge otvorene knjižnice u široj perspektivi). U tom je poglavlju opisano kako se razvijao koncept otvorene knjižnice. Od polica dostupnih

korisnicima, već krajem devetnaestoga stoljeća, preko samoposlužnih knjižnica krajem dvadesetog stoljeća do otvorenih knjižnica početkom dvadeset i prvoga stoljeća. Još je jednom pojašnjena razlika između samoposlužne knjižnice i otvorene knjižnice te je objašnjen pojam inteligentnih polica (engl. *intelligent shelves*). Napravljen je i pregled otvorenih knjižnica 2016. godine u spomenutim zemljama te su navedene prve otvorene knjižnice u svijetu koje rade dijelom s osobljem a dijelom bez osoblja i prve otvorene knjižnice u svijetu koje rade puno radno vrijeme bez osoblja.

Treće poglavlje zove se „The Development and history of open libraries“ (u slobodnom prijevodu Razvoj i povijest otvorenih knjižnica). Najprije su predstavljene tehnološki preduvjeti za realizaciju otvorene knjižnice. Objašnjena je važnost primjene RFID-tehnologije (engl. *radio-frequency identification*) te su navedeni primjeri dobre prakse kojom se može polako uvoditi automatizacija – uvođenje otvorene mobilne knjižnice, otvorenog zasebnog knjižničnog ormarića (engl. *remote locker*) i slično. Napravljeno je istraživanje među navedenim zemljama u kojem su ispitani stavovi korisnika o otvorenim knjižnicama. Korisnici su otvorene knjižnice ocijenili vrlo zadovoljavajućima, iako nisu pokazali nezadovoljstvo knjižnicama s osobljem. Što se tiče stava gradova, gradonačelnika, ravnatelja knjižnica prema otvorenim knjižnicama, oni su uglavnom pozitivni, iako su manje pozitivni u fazama planiranja, a puno pozitivniji u fazi realizacije otvorenih knjižnica.

Četvrto poglavlje nosi naziv „Open library communities, users and usage“ (u slobodnom prijevodu Zajednice otvorenih knjižnica, korisnici i korištenje). Osnovno pitanje na koje to poglavlje odgovara jest kakvu su ulogu imale lokalne vlasti i korisnici u razvoju otvorenih knjižnica u različitim zemljama. Zanimljivo je da su istraživanja pokazala izrazito mali postotak vandalizama i krađa. Postoji i svojevrсни nerazmjer između pesimističnih očekivanja i pozitivnih iskustava. Istraživanja su pokazala da su otvorene knjižnice privukle više osoba muškog spola i vrlo veliki postotak etničkih manjina. Stavovi korisnika su da su skloni otvorenim knjižnicama, ali time ne umanjuju vrijednost i korisnost osoblja. Zaključak bi bio da je važna ravnoteža između razdoblja rada s osobljem i razdoblja rada bez osoblja. Otvorene knjižnice mogu povećati korištenje knjižnice, kako posudbu knjiga tako i korištenje prostora.

Peto poglavlje zove se „Critical success factors“ (u slobodnom prijevodu Ključni čimbenici uspjeha). To poglavlje bavi se strategijama koje su razvijene da bi se uspješno odvijao rad otvorenih knjižnica. Navode se strategije za prevenciju vandalizma i nasilja, strategije koje knjižnicu čine inspirativnim mjestom i mjestom koje poziva na boravak, strategije koje pospješuju prijateljsko ozračje i strategije koje knjižnicu čine mjestom susreta, odnosno trećim mjestom boravka.

Posljednje poglavlje naziva „A Step-by-step approach to implementation (u slobodnom prijevodu Korak po korak do približavanja implementaciji) objašnjava korake koje treba poduzeti da bi se realizirala otvorena knjižnica. Najprije je potrebno osigurati tehnološku infrastrukturu, zatim osigurati marketing, dizajnirati i opremiti knjižnicu, osigurati dostupnost i vidljivost različitih sadržaja potrebnih korisnicima te osigurati lokalnu podršku knjižnici kao mjestu susreta i trećem mjestu boravka.

U „Zaključku“ autor ukratko sažima svako poglavlje.

Hrvatske knjižnice krenule su u automatizaciju i primjenu RFID-tehnologije te je za očekivati implementaciju otvorenih knjižnica. Ova knjiga korisna je svim narodnim knjižnicama (a i ostalim vrstama knjižnica) koje se planiraju razvijati u tom smjeru, može poslužiti kao vodič i ukazati na mnoge detalje o kojima treba voditi računa da bi planirana otvorena knjižnica uspješno funkcionirala.

Jelena Stipetić-Šušak
jelena.stipetic-susak@gkri.hr